

**Sassenheim,
Carolus Clusiuslaan
rapport 1551**

Sassenheim, Carolus Clusiuslaan (gemeente Teylingen)

Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een karterend booronderzoek

W. van Breda
R. van Lil

Colofon

ADC Rapport 1551

Sassenheim, Carolus Clusiuslaan (gemeente Teylingen)
Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een karterend booronderzoek

Auteurs: W. van Breda, R. van Lil

In opdracht van: Meijer Groep

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, oktober 2008
Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.
ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:
dr. E. Lohof

ISBN 978-90-6836-541-2

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel 033-299 81 81
Fax 033-299 81 80
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied	4
Samenvatting	5
1 Inleiding	6
1.1 Algemeen	6
1.2 Doelstelling en vraagstelling	6
2 Resultaten bureauonderzoek	6
3 Inventariserend Veldonderzoek	7
3.1 Methodes	7
3.2 Resultaten	8
3.3 Interpretatie	8
4 Conclusies	9
5 Aanbeveling	9
Literatuur	9
Lijst van afbeeldingen	9
Lijst van tabellen	9
Bijlage 1 Boorgegevens	13

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied

Provincie:	Zuid-Holland
Gemeente:	Teylingen
Plaats:	Sassenheim
Toponiem:	Carolus Clusiuslaan
Kadastrale gegevens:	Sassenheim, Sectie A, perceel 6652
Kaartblad:	33 Oost
Coördinaten:	Centrum coördinaat: 95820/471870
Bevoegd gezag:	Gemeente Teylingen
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	28983
ADC-projectcode:	4108571
Periode van uitvoering:	Juni 2008
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten

Samenvatting

In opdracht van Meijer Groep heeft ADC ArcheoProjecten een inventariserend veldonderzoek uitgevoerd voor het plangebied aan de Carolus Clusiuslaan in Sassenheim (gemeente Teylingen). In het plangebied zal nieuwbouw plaatsvinden. Het onderzoek was noodzakelijk om te bepalen of bij de voorgenomen activiteiten de kans bestaat dat archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

Tijdens het booronderzoek zijn geen indicatoren aangetroffen die wijzen op archeologische sporen in de bodem.

ADC ArcheoProjecten adviseert om in het plangebied geen aanvullend archeologisch onderzoek uit te voeren.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

PERIODE	TIJD IN JAREN				
Nieuwe tijd C	1850	na Chr.	-	heden	na Chr.
Nieuwe tijd B	1650	na Chr.	-	1850	na Chr.
Nieuwe tijd A	1500	na Chr.	-	1650	na Chr.
Late-Middeleeuwen B	1250	na Chr.	-	1500	na Chr.
Late-Middeleeuwen A	1050	na Chr.	-	1250	na Chr.
Vroege-Middeleeuwen D	900	na Chr.	-	1050	na Chr.
Vroege-Middeleeuwen C	725	na Chr.	-	900	na Chr.
Vroege-Middeleeuwen B	525	na Chr.	-	725	na Chr.
Vroege-Middeleeuwen A	450	na Chr.	-	525	na Chr.
Romeinse tijd	19	voor Chr.	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	voor Chr.	-	19	voor Chr.
Bronstijd	2000	voor Chr.	-	800	voor Chr.
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	5300	voor Chr.	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (Midden Steentijd)	8800	voor Chr.	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd)	300.000	voor Chr.	-	8800	voor Chr.

1 Inleiding

1.1 Algemeen

In opdracht van Meijer Groep heeft ADC ArcheoProjecten een inventariserend veldonderzoek uitgevoerd voor het plangebied aan de Carolus Clusiuslaan in Sassenheim (gemeente Teylingen). In het plangebied zal nieuwbouw plaatsvinden. Het onderzoek was noodzakelijk om te bepalen of bij de voorgenomen activiteiten de kans bestaat dat archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

1.2 Doelstelling en vraagstelling

Het doel van het inventariserende veldonderzoek is het aanvullen en toetsen van de op basis van het bureauonderzoek opgestelde gespecificeerde verwachting.¹ Het inventariserend veldonderzoek vond plaats door middel van een gecombineerd verkennend en karterend booronderzoek.

Ten behoeve van het inventariserend veldonderzoek is een plan van aanpak (PvA) opgesteld conform KNA (Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie) specificatie VS01 en de geldende beleidsregel van de Staatssecretaris van OCW.²

Hierin zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?

Indien er archeologische waarden aanwezig zijn:

- In welke mate worden deze waarden verstoord door realisatie van de geplande bodemingreep?
- Hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?

Indien de archeologische waarden niet kunnen worden behouden:

- Welke vorm van nader onderzoek is nodig om de aanwezigheid van archeologische waarden en hun omvang, ligging, aard en datering voldoende te kunnen bepalen om te komen tot een selectiebesluit?

Het onderzoek vond plaats op 16-06-2008. Meegewerkt hebben: R. v. Lil (prospector), W. v. Breda (archeoloog) en E. Lohof (senior prospector).

2 Resultaten bureauonderzoek

Het bureauonderzoek voor dit plangebied is in 2004 uitgevoerd. Het huidige plangebied maakte toen deel uit van een groter plangebied van ca. 10 ha., ten zuidoosten van het nu onderzochte locatie. Deze kon toentertijd niet onderzocht worden wegens het ontbreken van een betredingstoestemming (afb 1). De resultaten van het bureauonderzoek luiden als volgt:

In de regio van het plangebied bevinden zich de meest oostelijke strandwallen van het Nederlandse kustgebied waar mogelijk sinds de Steentijd bewoning voorkomt. Tussen de strandwallen bevindt zich een vlakte die door het stijgende grondwater door de eeuwen heen is dichtgegroeid met veen. Ook hier kunnen zich bewoningssporen bevinden. De bodem van het plangebied bestaat volgens de bodemkaart uit kalkhoudende enkeerdgrond en is op het moment in gebruik als akker en grasland. Door ontginningen en grondverbeteringwerkzaamheden ten behoeve van de bollenteelt in de afgelopen eeuwen zijn veel percelen vaak tot op grote diepte verstoord. Volgens de geomorfologische kaart bestaat het plangebied uit een ingesloten strandvlakte al dan niet met vervlakte duinen. De percelen in de directe omgeving zijn volgens deze kaart vergraven. Volgens de bodemkaart komen in het plangebied (en wijde omgeving) kalkhoudende enkeerdgronden voor. Deze bodems zijn typisch voor zandige bodems die ten behoeve van de bollenteelt diep zijn omgezet.

Volgens de IKAW heeft het grootste gedeelte van het terrein een middelhoge (oranje) indicatieve waarde op het aantreffen van archeologie. Dit houdt in dat de kans op het aantreffen van archeologische waarden klein tot gemiddeld is. Een klein deel van het zuidelijke gedeelte van het terrein heeft echter een hoge (donker oranje) indicatieve waarde. Dit is gebaseerd op de ligging van dat gedeelte op een strandwal. Deze strandwallen zijn in de Prehistorie bewoond geweest.

¹ De Boer en Van Benthem, 2004

² Beleidsregel van de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 15 juni 2005, nr. WJZ/2005/26210 (8163), tot wijziging van de Beleidsregels opgravingsbevoegdheid. Het PvA is opgesteld door J. Huizer (prospector) op 06-05-2008. Het PvA is geaccordeerd door E. Lohof, senior prospector.

Het plangebied grenst in het noordwesten aan het kasteelterrein waarop de ruïne van het Slot Teylingen staat (afb. 2 kasteelresten en voorburcht). Dit Laatmiddeleeuwse slot is vooral bekend doordat Jacoba van Beieren hier haar laatste jaren doorbracht totdat ze stierf in 1436. Vanwege de nabijheid van dit slot is het mogelijk dat er zich op het terrein grachten of gebouwen bevinden die met het kasteel geassocieerd kunnen worden. Deze hypothese is onderzocht door Hessing tijdens het onderzoek voor fase 1 van het plangebied.³ De conclusie uit dit onderzoek is dat het slot weliswaar in de nabijheid van het onderzoeksterrein ligt maar dat eventuele sporen van het kasteel met de bijbehorende tuinen en grachten zich ten noorden van de gemeente grens tussen Voorhout en Sassenheim, en dus buiten het plangebied bevinden. De kans wordt dan ook erg klein geacht op dit terrein grondsporen aan te treffen die met het kasteel te maken zouden kunnen hebben.

Uit het plangebied zelf zijn geen archeologische waarnemingen bekend. Een aantal vindplaatsen en losse waarnemingen zijn bekend uit het centrum van Sassenheim. Daarnaast zijn er tijdens archeologisch onderzoek en het uitgraven van de slotgracht in de nabijheid van de ruïne archeologische vondsten gedaan. De vondsten uit de onderste lagen van de gracht dateren uit de late 13^e en vroege 14^e eeuw. Tijdens het onderzoek in van plangebied fase 1 is het aangrenzende perceel onderzocht door middel van een combinatie van boringen en geofysisch onderzoek.⁴ Uit dit onderzoek bleek dat dit perceel grotendeels tot op een diepte van 1 meter onder maaiveld verstoord was en er geen archeologische grondsporen in situ worden verwacht. Vanwege hetzelfde landgebruik en nabije ligging wordt ook in het plangebied van fase 2 verwacht dat de bodem grotendeels omgezet zal zijn. Het plangebied heeft op basis van het bureauonderzoek dus een lage archeologische verwachting.

Op basis van deze verwachting is toen ter tijd een Inventariserend Veldonderzoek door middel van boringen uitgevoerd, met uitzondering van het noordelijk deel van het plangebied (dat bij dit onderzoek wordt onderzocht). De conclusies van het veldonderzoek luidde als volgt:

In de directe nabijheid van het plangebied bevindt zich het laatmiddeleeuwse Slot Teylingen dat de status van een beschermd monument heeft. Op basis van eerder onderzoek tijdens fase 1 is geconcludeerd dat zich waarschijnlijk geen grachten of gebouwen in het plangebied zullen bevinden. Tijdens het booronderzoek zijn geen archeologisch indicatoren aangetroffen die duiden op de aanwezigheid van archeologische sporen in situ; een groot deel van het plangebied is verstoord door diep omzetten ten behoeve van het de bollenteelt. Twee percelen land waren niet beschikbaar voor het veldonderzoek. Niettemin kan, op basis van onderhavig onderzoek en dat van fase 1, worden gesteld dat de kans op aanwezigheid van archeologische resten in situ in het zuidelijke perceel ook zeer klein is. Omdat de boringen rondom het noordelijke perceel duiden op een onverstoorde ondergrond is het mogelijk dat in het nog niet onderzochte deel archeologische resten voorkomen.

We adviseren om in het hele plangebied – met uitzondering van het noordelijke perceel dat niet beschikbaar was voor het veldonderzoek – geen aanvullend archeologisch onderzoek uit te voeren. We adviseren om in het noordelijke perceel eventuele sloopwerkzaamheden archeologisch te laten begeleiden, of voorafgaand aan de sloop boringen te laten uitvoeren om eventuele archeologische resten op te sporen.

Voor het noordelijk perceel is inmiddels een betredingstoestemming verkregen. Om na te gaan of er zich in het noordelijke perceel archeologische resten bevinden is het huidige booronderzoek uitgevoerd. In aanvulling op het bureauonderzoek is er gekeken naar een kaart van het gebied uit 1687⁵ (afb.2) Hierop is te zien dat er in deze periode geen structuren in het plangebied staan.

3 Inventariserend Veldonderzoek

3.1 Methoden

De bij het Inventariserend Veldonderzoek toegepaste methoden zijn conform de KNA, versie 3.1, in het bijzonder specificatie VS03 (booronderzoek). Uitgangspunt van het inventariserend veldonderzoek is de gespecificeerde verwachting zoals die is opgesteld in het bureauonderzoek. De strategie voor het veldonderzoek is hierop gebaseerd, alsmede op het voor dit onderzoek opgestelde Plan van Aanpak (VS01). De strategie voor het veldonderzoek is *a priori* vastgelegd in de eisen van de provincie.

De rapportage is opgesteld conform specificatie VS05 Tenslotte is een aanbeveling gegeven.

³ Hessing 2003

⁴ Hessing 2003

⁵ Kaartboek van de landen gelegen in het Hoogheemraadschap Rhijnland uit ca. 1687. Bron: Noord-Hollands archief

3.1.1 Booronderzoek (VS03)

In het plangebied zijn vijf grondboringen uitgevoerd conform de eisen van de bevoegde overheid. De gehanteerde strategie (boorgrid, boordiameter en boordiepte) is vastgelegd in deze eisen. Het betreft de verkennende en karterende fasen van het inventariserende veldonderzoek. Het doel van de boringen is het vastleggen van de bodemopbouw en bodemverstoringen, alsmede het opsporen van archeologische vindplaatsen met een oppervlak van 1000m² of meer met een archeologische laag

Het verkennen van de bodemopbouw gebeurt door de bodemtextuur en, indien relevant, bodemkundige horizonten systematisch te beschrijven. Eventuele afwijkingen van de verwachte bodemopbouw zoals vastgesteld op grond van het bureauonderzoek, en andere niet-natuurlijke bodemkenmerken kunnen er aanleiding toe geven om (delen van) het plangebied als verstoord te beschouwen.

Het karteren van de vindplaatsen gebeurt door het vaststellen van de aan- of afwezigheid van archeologische indicatoren in het opgeboorde materiaal. Archeologische indicatoren zijn bijvoorbeeld fragmenten aardewerk, houtskool, verbrande klei, (on)verbrand bot en andere inluitsels die van nature niet in de bodem voorkomen. Daarnaast kunnen bodemverkleuringen, bijvoorbeeld veroorzaakt door fosfaatverbindingen, een indicatie vormen voor bewoning in het verleden.

Er zijn vijf boringen verspreid over het plangebied uitgevoerd met een 7 cm edelmanboor en een 3 cm guts. De boringen zijn gezet tot 200 cm onder het maaiveld. Eén boring is verdiept tot 400 cm – mv.

De bodemtextuur en archeologische indicatoren zijn beschreven volgens SBB 5.1 van het NITG-TNO waarin ondermeer de standaard classificatie van bodemmonsters volgens NEN5104 wordt gehanteerd.⁶ De X- en Y-coördinaten zijn bepaald aan de hand van de lokale topografie. De hoogte van het maaiveld ter plaatse van de boringen is bepaald aan de hand van AHN-beelden.

3.2 Resultaten

3.2.1 Booronderzoek (VS03)

De locatie van de boringen is weergegeven in afb. 1.

De algemene lithologisch opbouw van het plangebied is als volgt samen te vatten

Van ca. 200 tot 400 cm – mv ligt een laag matig siltig, matig grof, licht grijs, kalkrijk zand.

Van ca. 130 tot 200 cm – mv een laag donkerbruin, zwak kleilig veen

Van ca. 100 tot 130 cm –mv een laag matig siltig, zwak humeus, donker grijs, kalkloze klei. Deze laag is in boring 3 en 4 omgewerkt.

Van ca. 0 tot 100 cm –mv een laag matig siltig, zwak humeus, bruingrijs, kalkloos, matig fijn zand. Deze laag bevat plaatselijk puin en baksteenresten

3.3 Interpretatie

De aangetroffen bodemprofiel is redelijk intact, vergeleken met het omringende gebied, dat in het recente verleden tot 2 meter diepte is omgewerkt ten behoeve van de bollenteelt.⁷ Op een laag oud-duinzand ligt een ca. 70 cm dikke laag intact veen, die overgaat in een ca. 30 cm dikke laag klei. Deze kleilaag is op twee plaatsen omgewerkt. Boven op deze kleilaag ligt een ca. 100 cm dikke pakket zand. Deze laag is omgewerkt, hoogst waarschijnlijk in het recente verleden ten behoeve van de aanleg van het gebouw dat zich op het plangebied bevindt. Wellicht is het terrein opgehoogd ten behoeve van de bouw hiervan.

Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen tijdens het booronderzoek.

In het plangebied is de bodem van 100 cm tot 120 cm verstoord. Onder deze diepte is de bodem goed intact. Echter, door het ontbreken van archeologische indicatoren en een archeologische laag, kan een lage archeologische verwachtingswaarde aan het plangebied toegekend worden.

⁶ Bosch 2005; Normalisatie-Instituut 1989.

⁷ De Boer & Van Benthem 2004, 9.

4 Conclusies

Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig en, zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard, datering en waardstelling hiervan?

Nee, deze zijn niet aangetroffen. Verder archeologisch onderzoek wordt niet noodzakelijk geacht.

In welke mate worden deze waarden verstoord door realisatie van de geplande bodemingreep?
n.v.t.

Hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?
n.v.t.

Indien de eventuele archeologische waarden niet kunnen worden behouden: Welke vorm van nader onderzoek is nodig om de aanwezigheid van archeologische waarden en hun omvang, ligging, aard en datering voldoende te kunnen bepalen om te komen tot een selectiebesluit?
n.v.t.

5 Aanbeveling

ADC ArcheoProjecten adviseert om in het plangebied geen aanvullend archeologisch onderzoek uit te voeren. Wat betreft de archeologie is er geen belemmering om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij het bevoegde overheid, zoals aangegeven in de Monumentenwet.

Literatuur

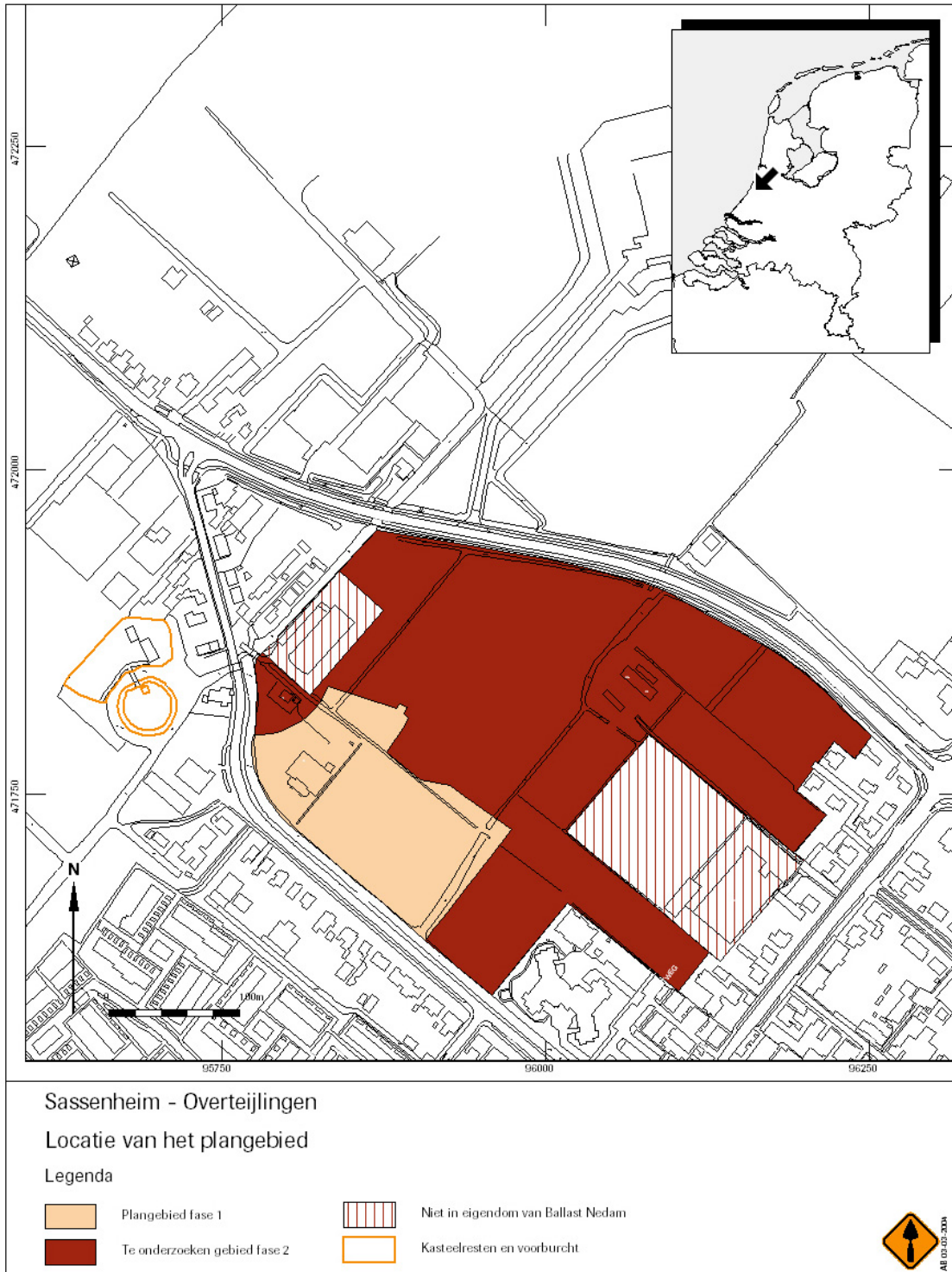
- Boer, A. de & A. van Benthem. 2004. *Sassenheim, Overtellingen fase 2. Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek*. ADC Rapport 239. Amersfoort.
- Bosch, J.H.A., 2005: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, Versie 5.2*. Utrecht (TNO-rapport, NITG 05-043-A).
- Hessing, W.A.M. (red.) 2003: *Archeologische effectrapportage Overtellingen, Sassenheim*, Bunschoten. (Vestigia rapport 87).
- Normalisatie-Instituut, Nederlands, 1989: *Geotechniek, classificatie van onverharde grondmonsters NEN 5104*, Delft.

Lijst van afbeeldingen

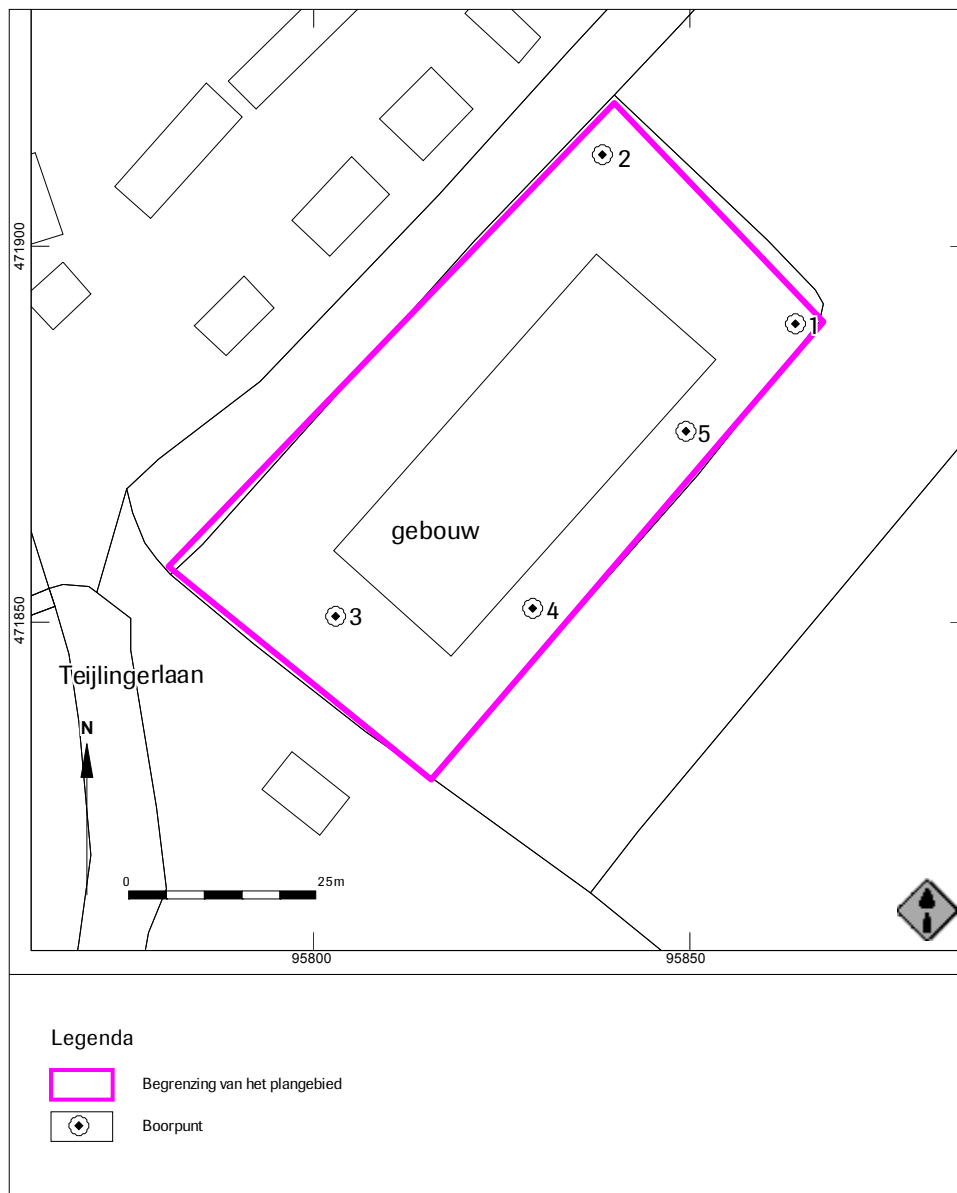
- Afb. 1 Het gehele onderzoeksgebied Sassenheim –Overtellingen
Afb. 2 Boorpuntenkaart
Afb. 3 Plangebied geprojecteerd op een kaart van ca. 1687

Lijst van tabellen

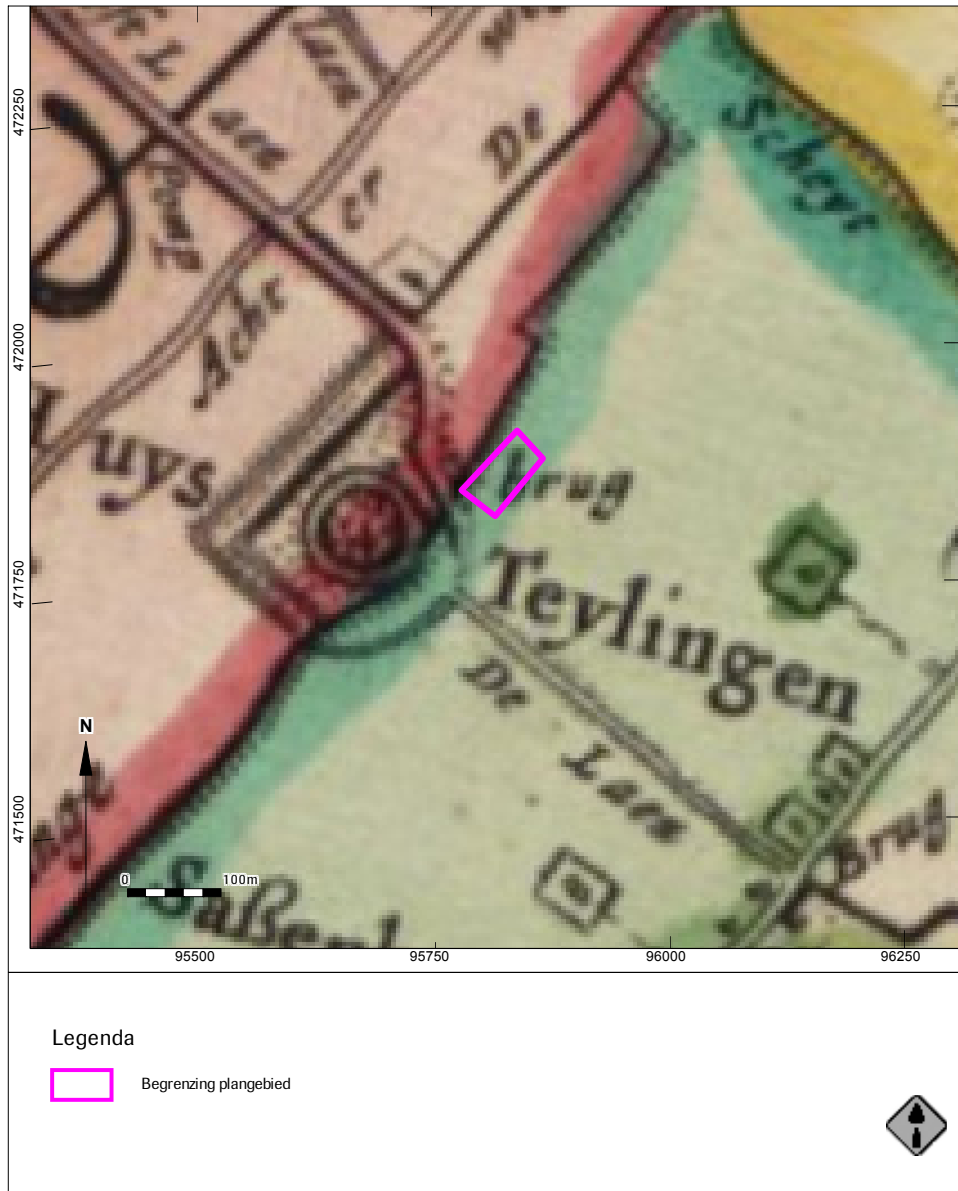
- Tabel 1 Archeologische perioden

Afb. 1 Het gehele onderzoeksgebied Sassenheim - Overtijlingen. Het huidige plangebied betreft het gearceerde deel in de noordwest hoek van het onderzoeksgebied.

Afb. 2 Boorpuntenkaart

Afb. 3 Plangebied geprojecteerd op een kaart van ca. 1687

Bijlage 1 Boorgegevens

nummer	bovenrgrens (cm)	onder mV)	onder mV)	grondsoort	bijmenging	zandmediaan	kleur	kalkgehalte	nieuwvormingen	antropogene bijmengingen	organische bijmengingen	bodemhorizonten	overig	Lithostratigrafie
01	0	75	155	veen	matig siltig; zwak humeus	matig fijn	bruin-; grijs; donker-; grijs-; bruin; donker-; bruin;	kalkloos kalkloos kalkloos	spoor baksteen weinig baksteen			omgewerkte grond		
	155	200		veen	mineraalarm									
	0	100	120	zand	matig siltig; zwak humeus	matig fijn	donker-; bruin-; grijs; grijs;	kalkloos kalkloos				kleibrok, veenbrok		
02	120	180	veen	mineraalarm			donker-; bruin; licht-; bruin;	kalkloos kalkrijk						
	180	200	zand	matig siltig	matig grof									
	0	40	110	zand	matig siltig	matig fijn	bruin-; grijs; donker-; bruin;	kalkloos kalkloos	veel puinresten; veel baksteen weinig baksteen					
03	110	140	klei	zwak siltig; zwak humeus	matig fijn		donker-; grijs; donker-; bruin; licht-; grijs-; bruin;	kalkloos kalkloos kalkrijk						
	140	190	veen	mineraalarm										
	190	200	zand	matig siltig	matig grof									
04	0	80	zand	matig siltig	matig fijn		licht-; bruin;	kalkloos	veel puinresten; veel baksteen					
	80	135	zand	matig siltig	matig fijn		donker-; grijs; donker-; bruin-; grijs; donker-; zwart-; bruin; donker-; bruin;	kalkloos kalkloos kalkloos						
	135	145	klei	zwak siltig; zwak humeus										
05	145	175	veen	zwak kleilig										
	175	200	veen	mineraalarm										
	0	50	zand	matig siltig; matig humeus	matig fijn		bruin-; grijs; licht-; grijs-; bruin;	kalkloos kalkloos	spoor baksteen					
	50	85	zand	matig siltig	matig fijn		donker-; bruin-; grijs; zwart-; bruin; donker-; bruin;	kalkloos kalkloos						
	85	120	klei	zwak siltig; zwak humeus										
	120	160	veen	zwak kleilig										
	160	220	veen	mineraalarm			donker-; bruin;	kalkloos						
	220	400	zand	matig siltig	matig grof		licht-; grijs;	kalkrijk						